

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 1. Quis actus propriè dicatur liber.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Dices, Ergo aliquid perfectionis deest illi amanti; esse enim perfectè voluntarium, est magna perfectio.

Esse perfectè voluntarium circum summum bonum, non est perfectio simplex.

Respondet, Esse sic perfectè voluntarium respectu summi boni, non est perfectio, sed imperfectio. Magna enim imperfectio est, si voluntas non sit determinata ad amorem summi boni, quod est Deus; ut patet in viatoribus: & magna perfectio est, esse determinatum ad hunc amorem; ut patet in Beatis. Ad alia bona esse indeterminatum, eaque non necessariò amare, est perfectio, vel potiùs est perfectionis signum; nam est signum capacitatis boni infiniti, quod, ne in tota quidem creaturarum collectione, inuenitur.

D V B I V M I

Quis actus propriè dicatur liber?

7 Notandum est Primò, In actibus humanis, ut censentur moraliter boni vel mali, laudabiles vel vituperabiles, meritorij vel demeritorij, non solum considerandum esse, sintne generatim voluntarij seu spontanei; sed multo magis sintne propriè & strictè voluntarij; id est, sintne liberi an necessarij.

Explicandum igitur quis actus dicatur liber.

Notandum secundò, Non solum actum dici liberum; sed etiam ipsam potentiam, & quidem magis propriè & primò. Dicitur autem potentia libera, quæ in operando soluta est ab omni necessitate, ita ut, dum operatur, habeat in sua potestate non operari. Actus dicitur liber, qui ab huiusmodi potentia procedit.

Notandum Tertio, Etsi omnis determinatio, quæ voluntas priùs naturà quàm operetur, determinatur ad actum, repugnare videatur libertati: tamen quadruplex à quibusdam ponitur determinatio in ipsa voluntate, quam putant libertati actus non repugnare, ita ut cum huiusmodi determinatione possit esse meritorius vel demeritorius.

Quadruplex determinatio voluntatis à quibusdam ponitur.

Prima est, Per influxum Dei, ut est causa prima: putant enim primam & summam causam omnes causas creatas, & consequenter voluntatem humanam & Angelicam debere mouere, applicare & determinare ad suos actus. Sed hæc sententia refutata est 1. p. q. 19. art. 8.

Secunda est, Per gratiam efficacem, quæ putant voluntatem humanam in statu nature lapsæ debere determinari ad opera pietatis. De hac dicendum infra tractatu de Gratia.

Tertia est, Per iudicium rationis practicum, aut per imperium intellectus, quo putant voluntatem ita determinari, ut illo stante in intellectu, ipsa non possit non consentire; sicut stante visione beatificâ, voluntas in Beatis non potest non amare. De hoc infra q. 9. a. 1. dub. 6.

Quarta est, Per procliuatam voluntatis ad ista bona sensibilia, quando non habet gratiam efficacem; quam procliuatam putant provenisse ex peccato originali. De hac infra, in Tract. de Gratia.

Omnis determinatio que non est in potestate voluntatis, repugnat libertati.

8 Nunc tantum in genere ostendendum est, omnem veram determinationem, quæ præuenit libertatem voluntatis, seu quæ non sit in potestate voluntatis, repugnare libertati, & efficere ut actus non sit liber. Dico, *Quæ non sit in potestate voluntatis; quia si sit in potestate voluntatis eam habere,*

vel non habere, iam voluntas ad illam determinationem non est determinata, ac proinde est libera. Vnde, talis determinatio non repugnat libertati; ut infra, de Electione dicemus.

Probari potest hæc sententia; Primò, ex Scripturis, Iosue 24. *Optio vobis datur, eligite quod vobis placet.* Similia sæpe locis alijs. Atqui absurdè daretur optio ei, cuius voluntas sit ad alteram partem determinata, vel determinanda per aliam motionem præuenientem, quæ non sit in eius potestate.

Ecclesiastici 15. *Deus reliquit hominem in manu consilij sui, adiecit mandata & præcepta; si volueris mandata seruare, seruantur te, &c.* At, quomodo est in manu consilij sui, qui necessariò sequitur determinationem aliunde immisissam? Item quomodo dicitur, *Si volueris*, cum non potest velle, nisi aliunde determinetur?

Ecclesiastici 31. *Laudatur, qui potuit transgredi, & non transgressus est:* erat ergo iste indeterminatus ad vtrumlibet, & poterat vtrumlibet. Omitto alia loca quibus hæc indifferentia significatur.

Secundò, Probari potest ex Conc. Trid. Sessio-
Trident ne 6. c. 5. & Canone 4. Vbi Concilium aperte requirit ad liberum consensum, ut voluntas, posita gratiæ præueniente, quæ potest consentire, possit etiam dissentire; ac proinde, ut immediate sit sufficiens ad consensum & dissentium. Quare, ad neutrum determinatur. De quo loco infra Tractatu de Gratia.

Tertio, Ex Patribus, qui multis modis hanc
Patres indeterminatam indicant. Primò, cum dicunt hominem esse liberi arbitrij, eò quod solutam ab omni necessitate, & in sua potestate sitam à Conditorum vitam acceperit. Secundò, Cum dicunt hominem per voluntatem esse dominum suarum actionum. Hoc enim, *Esse dominum*, significat illum nulli suarum actionum esse adstrictum, & vnamquamque dum elicit, sic elicere, ut possit non elicere. Tertio, Cum dicunt in potestate voluntatis esse eligere & non eligere, & flectere se semper in vtramvis partem. Vbi etiam aperte indicatur indifferentia cum potestate ad vtrumlibet. Quarto, Cum dicunt cuique suæ voluntatis habenas commissas. Testimonia Patrum fusè recitantur ab ijs qui contra hæreticos scribunt; ut à Bellarmino, & alijs.

Quartò, Probari potest ex ipsis nominibus, quibus Patres hanc vim explicant. Latini enim
Ex vi nominis. Apud Latinos. vocant *Liberum arbitrium, liberam potestatem: Liberum*, scilicet ab omni necessitate, ab omni determinatione & vinculo ad alteram partem contradictionis constringente, scilicet ad velle, aut ad nolle; ad agere, vel non agere. Quod si in eo poneretur aliqua determinatio ad alteram partem, iam non esset liberum, sed seruum arbitrium: quo modo hæretici, ponentes huiusmodi determinationem, illud vocant. *Arbitrium* dicitur, quia est potestas faciendi id quod velis; nam & hoc quoque arbitrium significat: vnde Latini dicunt, *Res ista non est mei arbitrij.* Idem patet Numer. 30. *In arbitrio viri erit ut faciat, vel non faciat.*

Græci Patres vocant hanc vim, τὸ ἀρεξοβόιον; de quo vide Damascenum lib. 2. c. 25. & Nemesium c. 39. de Homine. Calvinus lib. 2. Institutionum. c. 2. dicit id esse nomen nimis arrogans. Sed quid aliud significauit Apostolus 1. Cor. 7. cum ait, *ἐξουσίαν ἔχει τὸ ἰδίον διαλύματα*, potestatem

Apud Græcos.

statem habens proprie voluntatis. Nā significatur hoc nomine, quod voluntas sit sui potens, (dicitur enim ἀποθεωτικῶς quasi εἰς τὴν ἐξουσίαν) nempe ut se moueat ad suos actus, vel ut se cohibeat tanquam indifferens ad illos, & tamen sufficiens. Ite significatur cum dicitur habere dominium actuum.

Quintò, Probari potest ex DD. Scholasticis, qui communiter ita docent: Henricus Quodlib. 9. qu. 5. Cum voluntas sit libera, & domina suorum actuum, inquit, impossibile est ut ab alio procedat ad actum volendi; hoc enim repugnat voluntati: nam non minus ageretur voluntas, quam appetitus sensitivus. Unde, si Deo agente (nimirum prius naturā) fieret de non volente volens, non esset ille actus liber, nec laudabilis: nam actio libera debet esse in potestate ipsius agentis, ita ut ab alio non moueatur, licet aliquo assistente & cooperante, ut Spiritu sancto, vel per se & immediate, vel per aliqua dona sua, vel utroque modo. Hæc ille. Nihil potest dici clariùs contra illam determinationem.

Scotus in. 1. d. 39. hoc euidenter docet, inter cætera sic scribens: Actus primus (id est, liberum arbitrium habens se per modum actus primi, seu principij sufficienter preparati ad elicendum actum secundum) consideratus in illo instanti, in quo est prior naturaliter actu secundo, id est, solutione, ita ponit illum in esse, tanquam effectum suum contingentem, ut prior naturā possit eque ponere aliud oppositum in esse. Idem in 3. d. 18. loquens de actu meritorio: Voluntas, inquit, in primo instanti, ut prior naturā suo actu, ita contingenter elicit actum, ac si per diem præcessisset actum. Atqui nulla causa prius determinata, contingenter agit: nam causa determinata semper agit quamdiu est determinata. Perspicuū est ergo Scotum velle voluntatem, ut liberè agat, debere esse prius naturā indeterminatam, & nullam præcedere in ipsa determinationem. Idem docet in 2. d. 39. q. 2. & in 4. d. 1. q. 1. ad vltimum.

Marsilius. Marsilius in 2. q. 16. a. 4. De natura agentis liberi est, ut omnibus eodem modo habentibus, possit in opposita. Item, ut possit se determinare ad acceptationem & refectionem. Et infra: Causa determinans voluntatem ad volitionem liberam, non est aliud quam ipsa voluntas per suam libertatem. Vide eundem toto illo articulo.

Occam. Guil. Occam. Quodlib. 1. q. 16. Libertas, est potestas quā possum eundem effectum causare & nō causare, nullā diversitate circa ipsam potentiam factā. Et infra: Omnibus requisitis ad actum volendi positis, potest voluntas actum volendi elicere, & non elicere, sine omni actione intrinseca, solum propter suam libertatem. Idē docet in 1. Sent. d. 38. q. vnica & Gab. d. ead. q. vn. Not. 6.

Vbi aduerte, Hos DD. non sentire voluntatem non esse liberam respectu actus quem elicit, aut in eo instanti in quo agit (ut quidam eis tribuunt:) sed tantum docent, libertatem voluntatis non consistere in eo, quod voluntas eodem instanti quo elicit actum, possit non elicere, ita ut simul stent, elicere & non elicere; aut in eo, quod habeat potentiam ad opposita simul habenda: sed in eo quod possit agere & non agere successiuè, sic ut eo instanti quo agit, habeat potentiam, ut immediate post hoc instans cesset ab agendo, possitque non agere: & dum non agit, possit immediate post hoc instans incipere agere, nulla facta variatione circa aliquid eorum quæ sunt prærequisita ad agendum vel non agendum. Quæ sententia verissima est, loquendo de libertate creaturæ, de qua ipsi agunt: nec repugnat sententiæ aliorum DD. & bene explicat naturam potentie liberæ.

Idem Occam in 2. q. 5. Deus non attingit effectum prius quam causa secunda; nisi quia perfectius & illuminatius & independentius. Quod etiam docet Scotus expressè in 2. d. 37. & Gabriel ibidem, & Caiet. 1. p. q. 14. a. 13. & q. 19. a. 8.

D. Thomas passim docet, voluntatem ideo esse liberam, quia est domina suorum actuum; & quia habet potestatem ad actus oppositos. Quod non potest esse verum, si determinetur ad alteram partem, & illa determinatio non sit in eius potestate. Neque enim erit domina, aut habebit potestatem sui actus ante determinationem; quia sine determinatione non potest agere: neque quando iam erit determinata, quia tunc non poterit non agere. Vide D. Thomā suprā q. 1. a. 1. & infra q. 10. a. 4. vbi expressè dicit, Voluntatem non determinari ad vnum, ita ut necessario ad illud moueatur, sed ita ut motus eius semper sit contingens. Vide eundem infra q. 112. a. 2. q. 113. a. 3. & 5. & in 2. Sentent. d. 24. q. 1. a. 1. ad 1. De Veritate q. 22. a. 6. in Corp. Luculentè mentem suam exprimit de malo q. 6. in Corp. vbi sic ait: Quidam posuerunt, quod voluntas hominis ex necessitate mouetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogereretur, non enim omne necessarium est violentum: sed solum id, cuius principium est extra, violenti autem principium est extra. Deinde post pauca: Hæc autem opinio est hæretica; tollit enim rationem meriti, & demeriti, in humanis actibus; nō enim videtur esse meritorium, vel demeritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit. Est etiā annumeranda inter extraneas Philosophia opinionēs; quia non solum contrariatur fidei, sed subuertit omnia principia Philosophiæ moralis: si enim non sit liberum aliquid in nobis, sed ex necessitate mouemur ad volendū, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & puniō, & laus, & vituperium, circa, quæ moralis Philosophia consistit. Hactenus S. Thomas.

Obserua Lector. Sub hoc ipsum tempus, quo hæc typis Mandantur, venit Bulla ab Urbano VIII. Pontifice Maximo contra Librum, cui titulus Augustinus, Cornelij Iansenij Irenicum Episcopi, cuius primarius scopus erat, ostendere Christi redemptoris gratiam voluntatem necessitare ad consensum, in quo reuocare, ac restituere conatus fuit inter alias Michaelis Bay damnatus Proposiciones, hæc: Quod voluntarie sit, etiam si necessario fiat, liberè tamen sit. Cui malo, inquit Pontifex, in scandalum totius Reip. Christianæ, & Fidei Catholice perniciem vertenti, opportunum remedium adhibere volentes, hæc perpetuò valiturâ Constitutione, Pij, & Gregorij Prædecessorum Constitutiones perpetuò confirmamus, & approbamus, Itaq; conformiter ad doctrinam Angelici Doctoris, & Auctoris nostri, iam à tribus Pontificibus damnata est Propositio: Cum necessitate operandi libertatem consistere.

Idem docet D. Bonauentura in 2. d. 25. q. 2. Bonauent. vbi etiam ostendit actum liberum debere esse deliberatum. At si voluntas aliunde debeat determinari, frustra esset deliberatio. Et d. 37. q. 1. ad vltimum, docet Deum non præuenire voluntatē per suam operationem, nisi excitando per gratiam præuenientem: præter hanc excitationem, nullam esse præuenientem, sed solum cooperationem, quæ non præueniat.

Durandus in 2. d. 24. q. 1. n. 4. Liberum arbitrium non inclinat determinate ad bene vel male operandum, sed indifferenter ad vtrumque. Nam libertas nominat illum proprietatem voluntatis, quam habet respectu eorum, ad quæ non necessatur. Et quaest. 2. num. 12. Libertas arbitrii est, quæ quis potest in aliquem actum vel eius oppositum contrarie, vel contradictoriè; & sic libertas excludit omnem necessariam habitudinem.

Gregorius Arim. in 2. d. 35. quaest. 1. art. 3. Ariminen. Deu. D.

Scholastici, Henricus.

Scotus.

Marsilius.

Occam.

D. Thomas

Mense Julio An. 1643.

Ariminen. Deu.

Deus sequitur determinationem voluntatis, non quod determinatio voluntatis sit aliqua entitas distincta à voluntate & actu eius, quæ primo fiat à voluntate (sicut imaginari videtur argumentum.) Nec etiam intelligendum, quod prius naturâ voluntas agat actum illum, quam Deus, propriè loquendo de priori naturâ, quoniam sequeretur quod posset illud agere Deo non cooperante: sed ad hunc sensum dico Deum sequi determinationem voluntatis, quoniam idèo Deus agit actum illum, quia cum voluntas agit, & non idèo quia Deus agit, voluntas agit. Et idèo magis propriè dicitur coagere voluntati, quàm voluntas dicatur coagere Deo. Omitto alios plurimos recentiores.

10
Probatur
ratione.

Sextò, Probatur ratione vnica. Si voluntas ad actum liberum esset determinata, idem actus esset liber & necessarius; quod implicat: estque damnatum à duobus Pontificibus in hac propositione: *Id quod voluntarie fit, liberè fit, etiamsi necessarium fiat.* Illud autem sequi probatur. Nam non est in potestate voluntatis, vt illam determinationem habeat vel non habeat, vti supponimus (nam actum liberum præuenit.) illa verò determinatione posita, non est in potestate voluntatis actum impedire, hoc autem est actum esse necessarium. Omitto quæ dicta sunt i. p. q. 19. a. 8.

Ex his colligi potest, duò quaedam propria esse causæ liberæ; nempe indifferentiam seu indeterminationem ad suum actum, & potestatem immediatam ad vtramlibet partem contradictionis.

Definitio
actus li-
beri.

Vnde actus liber duobus modis definitur potest. Primò, sic: *Actus liber est, qui procedit à potentia, quæ in omni instanti priori & temporis & nature sit ad ipsum indeterminationem.* Hanc habet Scotus in 1. d. 39. & in 3. d. 18.

Secundò, sic: *Actus liber est, quem potentia se producit, vt possit omnibus ad illum prerequisites, possit illum non producere.* Hanc falsim ponunt DD.

Differen-
tia inter
actus libe-
ros & ne-
cessarios.

Quæ definitiones faciliùs intelligentur, si explicetur differentia quæ est inter actus liberos & necessarios. Dicuntur autem actus necessarii, seu necessario ab aliqua potentia procedentes, ad quos ipsa potentia prius naturâ est determinata, quam operetur: vt ignis necessario calefacit aquam admotam, quia per calorem est determinatus ad illam actionem, patiente applicato. Oculus necessario videt rem obiectam positam omnibus necessarijs ad visionem, scilicet lumine, specie & obiecto. Nam tunc per speciem, lumen & obiectum, est determinatus ad illam visionem. Appetitus ferstius apprehenso obiecto delectabili per imaginationem, necessario delectatur, nisi voluntas impediatur, quia per apprehensionem determinatur ad illam delectationem, ita vt nõ possit se cohibere. Denique idèo cernitur in intellectu, vt infra dicemus. Et hæc determinatio, saltem ordine naturæ prior est, quàm ipsa operatio.

Idem dicendum de omnibus alijs potentijs operatiuis quæ sunt in mundo, excepta voluntate, vt rectè docet Scotus in 2. d. 39. q. 2. in fine. Voluntas enim etiam si apprehendat obiectum (vt, bonum esse agere penitentiam, dare eleëmofynam) imò, etsi Deus immitat illi bonam inspirationem, & piam affectionem, quæ ad hoc afficiatur, manet tamen indeterminationem ad consensum, quo id absolute velit; ita vt possit omnibus necessarijs ad consensum, possit non consentire. Itaque sola voluntas, vt est prior naturâ suo actu, manet ad illam indeterminationem, estque potestas ex sua indifferenti

potestate illum elicere & non elicere; cum omnis alia potentia operatiua, siue creata siue increata sit determinata prius naturâ quàm operetur; ita vt suam operationem cohibere nequeat.

Sed contrà. Obijcitur Primò, Si talis indeterminationem est de ratione libertatis, ergo Deus non est liber. Patet consequentia; quia eius voluntas non est prius tempore, vel naturâ indeterminationem ad suum velle quàm velit: nam ab æterno voluit quidquid voluit: æterno enim nihil est prius. Rursus; ergo Adam & Angeli in primo instanti suæ creationis nõ potuerunt habere actus liberos; quod expressè est contra D. Augustinũ de Genesi ad litterâ varijs locis: & contra communem DD. sententiam. Hoc sequi, Patet; quia voluntas eorum non fuit prius tempore indeterminationem: nam ante primum instans suæ creationis non extabat in rerum naturâ, vt posset esse indeterminationem.

11
Obiectio-
nes contra
indetermi-
nationem
voluntatis
soluuntur.

Respondeo, Non dicimus esse de ratione actus liberi, vt voluntas prius tempore & naturâ sit indeterminationem, quàm operetur; sed vt in omni instanti priori & temporis, & nature, quàm actum eliciat, sit indeterminationem. Quæ quantum differant, nemo non videt. Non enim dicimus debere aliquid instans temporis præcedere actum; sed si detur instans prius, siue temporis, siue nature, in quo voluntas existat, in eo instanti voluntatem debere esse indeterminationem ad suum actum. Secus res habet in omnibus alijs potētij operatiuis, quæ semper prius naturâ quàm agant, sunt determinata.

Quod ad voluntatem diuinam attinet, ea non est actus aliquis realiter à voluntate diuina elicitus, de quali actu nobis hęc sermo; sed est ipsa Dei essentia: vnde non est necessarium in diuina voluntate assignare aliquam naturæ prioritatem, quæ voluntas sit prior suo velle. Potest tamen assignari aliquid instans rationis, habens fundamentum in re ipsa. Nam prius ratione voluntas diuina est indeterminationem, vt velit creaturas esse, quàm ipsas velit; adeò vt in illo priori, sicuti potest eas velle, ita possit nolle.

Quo modo
in Deo
sit liber.
ita.

Obijcitur Secundò, Dum voluntas vult, est determinata ad velle: sed hæc determinatio non impedit quò minus actus sit liber: ergo libertati non repugnat determinatio.

12

Respondeo Primò, Dum voluntas vult, est quidem determinata ad velle: sed hæc determinatio est in plenissima ipsius potestate, ita vt possit eam habere, vel non habere, prout voluerit. Quò fit, vt voluntas secundum se sit indeterminationem ad hanc determinationem: quod sic patet. Nam hæc determinatio, quæ voluntas determinatur ad velle, nihil aliud est, quàm liber influxus voluntatis in ipsum velle, ad quem influxum voluntas secundum se est indeterminationem; nam potest illum cohibere. Secus est de determinatione præueniente, quæ non est in potestate voluntatis.

Quomo-
do volun-
tas etiam
tunc cum
vult, sit
secundum
se indeter-
minata.

Respondeo Secundò, Etiam si voluntas dum vult, sit determinata ad velle, scilicet per suum liberum influxum; tamen secundum se, seu quatenus est naturâ prior suo velle, semper manet ad illud velle indeterminationem, etiam in eodem instanti, in quo iam vult. Nam potest ex sua indifferenti potestate etiam tunc suspendere suum velle, & elicere nolle. Secus est, si voluntas determinaretur prius naturâ, quàm velit, sic vt posita illa determinationem non possit se flectere ad nolle. Talis enim determinatio repugnat libertati.

Obijcitur

13 Obijcitur Tertiò, Talis erat ratio liberi arbitrij in statu innocentie, vt ei præueniens determinatio repugnaret. Nunc verò quando voluntas adeò est debilitata per peccatum originale, vt nihil possit boni ad pietatem pertinens facere, nisi ad hoc efficaciter determinetur, alia est querenda definitio actus liberi. Confirmatur ex D. Augustino l. de Corrupt. & gratia c. 12.

Respondeo, Liberum arbitrium esse quidem debilitatum; non tamen extinctum. Extinctum autem esset, si id, quod ad eius essentiam olim pertinebat, iam non pertineret. Nam ratio rei semper debet esse eadem. Quare, cum debilitatum sit, rectè sequitur, debere corroborari per vires gratie illi superadditas; sic tamen vt post omnem illam corroborationem maneat indeterminatum, habeatque in sua potestate sese flectere in vtramuis partem, non minus quàm in statu innocentie.

Neque contrarium sentit D. Augustinus lib. de correptione & gratia c. 12. vbi ait, *Subuentum esse humane voluntatis infirmitati post peccatum Adami, vt indeclinabiliter & inseparabiliter a diuina gratia ageretur.* Sensus enim est, vt ita ageretur, non, vt non possit declinare à recto, sed vt reipsa non declinet; vt patet ex verbis quæ ibidem subiicit; addit enim; *Et idè, quamuis infirma, non deficiat.* Verùm de hoc loco, & similibus in Tractatu de gratia

14 Obijcitur Quarto, Deus est infinita sapientie & potentie: ergo non deest illi modus, quo voluntatem determinet; & tamen ita suauiter inclinet, vt ipsa liberè operetur. Confirmatur; Quia eius determinatio non tollit naturalem facultatè ad contrarium; neque illam aliqua qualitate inficit, ob quam non possit in contrarium ferri.

Respondeo Primò; Hic non queri quid Deus per absolutam potentiam possit; sed quidnam rerum naturis sit consentaneum. Et affirmamus non esse consentaneum nature liberi arbitrij, vt ad suos actus determinetur.

Respondeo Secundò, Per nullam potentiam fieri posse, vt voluntas determinetur ad actum determinatione præueniente, quæ non sit in eius potestate (de quali hie agimus) & tamè liberè operetur: hoc enim implicat. Esse enim liberum, est esse indifferens & indeterminatù; ita vt sicut se potest flectere ad hoc, ita possit ad oppositum. Atqui repugnat, esse indeterminatù, & esse determinatù: sicut etiam repugnat, vt vnus idemque actus sit liber, & necessarius.

Ad Confirmationem, Etsi naturalis facultas tendendi in contrarium maneat; tamen potestas vtendi illà in contrarium, non manet; posità enim determinatione ad vnum, voluntas non potest vti sua facultate, vt tendat in contrarium. Sicut, si Deus de industria voluntatem meam ad amorem Christi necessitaret; maneret quidem facultas naturalis non amandi, & etiam odio habendi; sed non possem tunc eà vtì, propter illam determinationem: vnde tunc non esset libera in illo actu. Neque tunc inficeretur aliqua qualitate, quæ naturalem facultatem ad vnum constringat.

Addè, Si, vt voluntas maneat libera, satis est eam retinere naturalem facultatè tendendi in contrarium; nulla est nobis controuersia cum hæreticis in reipsa de libertate, sed solum in verbis: nam ipsi facile hæc omnia admittent. Nulla quoque difficultas in intelligendo, quo modo volun-

tas per gratiam liberè agat: facillimè enim quibus intelligit per illam determinationem non tolli naturalem facultatem. Aliæ obiectiones, quæ huc reduci possent, expeditæ sunt, partim r. p. q. 19. partim expediendæ infra suis locis.

D V B I V M I I.

Vtrum intellectui conueniat formaliter esse liberum?

D Vrandus in 2. d. 24. q. 3. n. 15. docet non solum voluntatem, sed etiam intellectum esse potentiam formaliter liberam respectu oppositorum; idque prius & principalius, quàm voluntatem: quod probat duabus rationibus.

Prior est, Illi potentie prius & principalius conuenit libertas, per cuius actum, prius & principalius habemus dominium cæterorum actuum: sed cæterorum actuum dominium habemus prius & principalius per actum intellectus, quàm per actum voluntatis: ergo intellectui prius & principalius conuenit esse liberum, quàm voluntati. Maior per se patet, inquit Durandus. Minorem probat: quia, cum per duos actus habeamus dominium cæterorum; scilicet per notitiam medicorum, & per electionem corundè; notitia est principalior: nam per notitiam habemus in potestate ipsam electionem, & consequenter omnes actus qui electionem sequuntur.

Altera est, Primi actus, qui sunt in nostra potestate, sunt, iudicium conclusiuum rei eligendæ, & electio: atqui iudicium est prius electione: nam electio sequitur iudicium: ergo prius libertas conuenit iudicio quàm electioni.

Sed contrarium omnino tenendum. Vnde

Dico Primò, Intellectum non esse potentiam formaliter liberam; sed id soli voluntati conuenire. Est communis sententia aliorum DD. in 2. d. 24. & 25. & D. Tho. 1. p. q. 83. a. 4. & alibi.

Probatur Primò, Quia intellectus prius naturà quàm intelligat, seu iudicet, est ita determinatus ad intelligendum; vt non possit suum actum cohibere: ergo nõ est formaliter liber. Consequentia patet ex definitione libertatis. Antecedens probatur, quia intellectus prius naturà quàm intelligat, debet esse instructus specie intelligibili; & applicatus ad considerationem obiecti, quæ applicatione posità, necessariò elicit actum intelligendi.

Probatur Secundò, Intellectus nõ semper est in actu intelligendi: ergo debet ab aliquo applicari. Applicatur autè tripliciter, scilicet: vel à voluntate; vel instinctu naturali, posità apprehensione obiecti in vi imaginatiua; vel à Deo per aliquam inspirationem naturalem, aut supernaturalem: atqui nulla ex his applicationibus est in potestate intellectus: ergo neque actus qui necessariò sequitur posità huiusmodi applicatione.

Probatur Tertiò, Si intellectus esset liber, esset liber ad assentire & non assentire eidem veritati; item ad assentire & dissentire eidem veritati: sicut voluntas est libera ad velle & non velle idem bonum; item ad velle & nolle idem bonum. Atqui non est in potestate intellectus eidem veritati assentire & dissentire. Nam illa veritas, vel est euidentis, & sic non potest dissentire; vel est obscura, & sic potest quidem dissentire, sed hoc habet à voluntate; vt patet in rebus fidei, vbi assensus & dissensus intellectus pendet à voluntate: quò fit, vt alterum sit meritum, alterum demeritum,

D ij quod

Implicat esse determinatù & samè liberè operari.

15 Durandus affirmat.

16 Responsum.

Intellectus tripliciter applicatur ad actum.